

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: *oponent*

Autor/ka práce: Dora Nováková

Název práce: Kultura bez nenávisti: význam agonistického dialogu při zmírňování islamofobie

Vedoucí práce: Karel Čada

Oponent/tka: Veronika Frantová

Navržené hodnocení: A

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Předložená práce je případovou studií vládní kampaně HateFree Culture. Dora se zaměřuje na analýzu strategií, jejichž prostřednictvím facebooková část kampaně bojuje s islamofobií. Pro porozumění charakteru facebookové diskuse, kterou vytváří HateFree Culture, využívá teorii deliberačních fór spolu s teorií agonistického dialogu a ukazuje, jakým konkrétním způsobem je v tomto případě agonistické fórum konstruováno.

Cíl práce je formulován jasně a srozumitelně, představené teorie Dora aktivně využívá při interpretaci zjištění.

Pro diplomovou práci netypické je zařazení kapitoly 2.1.1 *Předvýzkum aneb původní záměry*. Dora zde popisuje genezi výzkumného záměru, která vedla přes několik v projektu sice předpokládaných, ale při realizaci výzkumu slepých uliček. Reflektuje tak odklon od cílů práce původně představených v projektu. Tím, že se rozhodla proměnu tématu otevřeně popsat, dává čtenáři možnost sledovat dynamiku formování výzkumných cílů a lépe pochopit jejich odůvodněnost. Práce je jasně logicky strukturovaná. Mezi klasiku posuzovací praxe ovšem patří chytré nápady oponentů na to, co dalšího v textu být mohlo, ale není, tedy o čem by oni rádi ještě četli nebo jak by práci sami napsali. Několik následujících výtek se tedy nese v duchu této akademické tradice. V práci je věnován prostor "protiislámským projevům a aktivitám z právního hlediska". Tato kapitola dobře rozšiřuje terminologicko-historickou analýzu islamofobie o důležité právní aspekty s ní spojené. Nabízelo by se připojit kapitolu, která by představila i konkrétní kauzy z české praxe právního boje proti islamofobii (Konvička, Prima...).

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Dora pracuje s různorodými typy relevantních zdrojů. Diskuse historie a vývoje pojmu islamofobie je pečlivá, neopomíjí nejnovější změny v definování islamofobie, kterými v roce 2018 reagoval think tank Runnymede Trust na aktuální proměny projevů islamofobie zejména v britském prostředí, ani současnou definici islamofobie formulovanou APPG (str. 20-21). Diskusi pojmu islamofobie v českém prostředí by bylo možné doplnit o polemiky na stránkách časopisu Dingir (zejména č. 1/2010, str. 35-36) a diskusi Baršova pojmu „nová xenofobie“ – v práci se tento pojem objevuje v citaci Zory Hesové (str. 22).

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Metodologicky se práce opírá o analýzu dokumentů Úřadu vlády ukotvujících projekt HateFree Culture, analýzu obsahu internetových stránek projektu včetně analýzy diskusí a o analýzu rozhovorů s pracovníky a diskutéry z facebookové stránky projektu. Dora nepracuje jen s daty, která sama sebrala, ale dobře využívá i dostupné už provedené rozhovory s „hatery“ a pracovníkem projektu. Vhodně tak rozšiřuje datovou základnu.

Postup analýzy je dobře vysvětlen, interpretace plně využívá kategorie představené v teoretické části práce. Následující otázky tak mají především doplňující charakter. Je jasné, že analýza článků o HateFree, kterou autorka v práci zmiňuje na str. 38, byla pouze okrajová, přesto by mě zajímalo, jakým způsobem byly vybrány texty, které autorce poskytly informace o image HateFree („Kromě těchto oficiálních dokumentů jsem pracovala s články, které o projektu pojednávají a které mi pomohly zachytit, jakou image má projekt na veřejnosti.“ str. 38), kolik těchto článků bylo a zda a jak se informace v nich lišily (tj. byl obraz HateFree spíše homogenní nebo diferencovaný podle určitého klíče)?

„Rozhovory“ s „hatery“ prováděla autorka prostřednictvím facebookového chatu. Relevanci tohoto postupu v práci dobře zdůvodňuje s odkazem na Jamese a Bushera (2009) (str. 39). Z hlediska výhod a nevýhod tohoto typu interakce oproti jiným typům rozhovorů by bylo dobré více rozebrat téma anonymity související s takto vedeným rozhovorem (oproti rozhovorům vedeným Lukášem Houdkem face to face, kdy autorka upozorňuje na důležité dopady, které jeho vedení na účastníky mělo – přestali „hatovat“, protože jim byl diskusní partner v rozhovoru sympatický) a roli, jakou může hrát jiný způsob stylizace a formulace odpovědí vzhledem k písemnému projevu oproti verbálnímu.

U výběru příspěvků z facebookové stránky HateFree Culture k analýze Dora uvádí, že se rozhodla „vzorek zúžit na téma islámu a očistit jej od tématu migrace, které vzbuzovalo trochu jiný typ diskuze, i když se samozřejmě v mnohém prolínalo s tématem, na které (...) se v analýze zaměřovala“ (str. 40). Toto rozhodnutí je pochopitelné z hlediska zmenšení rozsahu práce, ale nekoresponduje s tvrzením v teoretické části, kde Dora upozorňuje na nárůst islamofobie právě v důsledku takzvané migrační krize. Z tohoto důvodu by se zahrnutí tématu migrace nabízelo. Z druhé strany - Dora v teoretické části dobře ukazuje, že islamofobie často souvisí s rasovou (etnickou) diskriminací a reakce na "příspěvky komentující uprchlickou krizi" klasifikuje jako "islamofobní reakce". Vyřazení tématu migrace chápu jako funkční praktické opatření, zajímalo by mne ale v této souvislosti, jestli (a jak) se lišily islamofobní reakce na příspěvky tematizující islám vs. příspěvky týkající se migrace. HateFree Culture oddělovala tento typ příspěvků výrazně nebo se téma migrace a islámu častěji prolínalo? Nemohla mít tato volba určitého typu příspěvků (o islámu, ne o migraci) vliv i na následující zjištění: „Zde vidím největší rozdíl v tom, že dotazovaní z HateFree rozhovorů nejčastěji tematizují riziko uprchlíků, nikoliv islámu jako takového. Může to být samozřejmě proto, že Lukáš Houdek se jich přímo na uprchlíky ptá, zatímco já se jich ptám na islám. Hlavní důvod ale, myslím, spočívá v tom, že v době, kdy dělal rozhovory Lukáš Houdek, rezonovalo téma uprchlíků více, zatímco nyní v diskuzích zůstávají spíše ti, kdo přemýšlí o islámu jako o obecné hrozbě ne přímo spojené s uprchlickou krizí.“ (str. 70)? Tj. vedle vlivů, které autorka reflektuje, mohl hrát roli i fakt, že komunikační partnery pro rozhovory vybírala z diskutérů pod příspěvky o islámu, nikoli šířeji o islámu a migraci.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Dora v textu nabízí několik pěkných a přehledných tabulek, které postupně shrnují její analytická zjištění. U jinak výstižné tabulky na str. 44, ve které ukazuje, jakým způsobem pracovníci projektu HateFree Culture rozlišují islamofobii a kritiku islámu, bych polemizovala s interpretací dimenze "Zdroj islamofobie/kritiky islámu". Domnívám se, že uvedené charakteristiky neodpovídají tomu, co je citováno z odpovědí pracovníků HateFree (str. 42-44). Ti, alespoň ve zmíněných citacích, kritiku islámu netematizují v souvislosti s obavami a obavy naopak řadí do zdrojů islamofobie (vedle nenávisti).

Z hlediska interpretace zjištění by příspěvek o Maedeh Hojabriové (str. 51) zřejmě lépe odpovídal kategorii Liberální islám (vzhledem k důrazu na vlnu solidarity) než kategorii Politický islám, kam byl v práci zařazen.

Na str. 77 u diskuse „vzdálenosti“ jako jedné z důležitých kategorií deliberačních fór, Dora píše, že „(d)iskuze probíhající v reálném čase má výhodu především ve své dynamičnosti a autenticitě“. Jak funguje autenticita u HateFree Culture? Jak autenticitu definovat? Jak sem zapadá využívání kodexu pracovníky nebo nevyužívání předpřipravených gifů diskutéry? Jak silnou roli hraje autenticita v analyzovaných typech interakcí (reakce haterů v diskusi vs při osobním setkání s Lukášem Houdkem vs při rozhovoru s Dorou)?

Při řešení kategorie anonymity jako součásti deliberativního procesu Dora píše, že „(d)iskuze na HateFree Culture ukazuje, že snaha o anonymitu není obecně akceptována a příspěvky anonymních diskutujících jsou často odmítány jako trolling. Anonymní názory tedy v diskusi nemají takovou váhu“ (str. 79). Jakou roli tu hraje míra anonymity administrátorů (vystupování v roli organizace, ne jednotlivců – tj. není jasné, který z organizátorů aktuálně diskusi moderuje)?

Jakou roli vlastně zaujímá pozice moderátora v deliberačních fórech podle Daviese a Chandlera s jejichž typologií Dora pracuje (str. 10-12)? Jakým způsobem je možné jejich typologii skloubit s pozicí moderátora v online deliberačních fórech, kterou Dora přebírá od Camaje a Santany (str. 12-13)? Jakou roli např. hraje odměňování moderátorů (rozdílnost pozic moderátorů - placená vládní funkce/"propaganda" – vs diskutérů reagujících „zdarma“)?

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Po formální stránce je text zpracován pečlivě, Dora jasně odděluje vlastní a převzatá tvrzení, počet překlepů je zanedbatelný. Práce je psaná srozumitelně a čtivě.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké). Viz celkové hodnocení práce.

8. Náměty na diskusi při obhajobě práce.

Při diskusi se doporučuji věnovat některým z výše vznesených otázek.

Celkové hodnocení práce: Diplomová práce se věnuje aktuálnímu a poměrně palčivému tématu islamofobie, konkrétně možnostem rozměňování kultury nenávisti v deliberačním online fóru platformy HateFree Culture. Díky uplatnění teorie deliberace ale i její kritiky ve formě agonistického pluralismu Ch. Mouffe nabízí inovativní interpretaci fungování tohoto online prostředí a zároveň vizi poměrně optimistickou, která potenciál facebookového projektu HateFree Culture popisuje jako fungující agonistickou arénu. Přes výše popsané drobné výhrady – zejména tedy v případě jejich adekvátního prodiskutování v rámci obhajoby - navrhuji hodnocení A.

Datum: 13. 1. 2019

Podpis: